

Documente din viața bis. ort. Traus
155

din anii 1780 - 1787, sunt publicate
de Matei Voroniu în *Bronzo*, *Monumenti*

O serie de documente și date istorice
din viața bis. - 1802

de sub Gerasim Adamovici, ca al doilea episcop următor,
de naționalitate sârbescă și după moartea lui (1796) de
sub timpul vacanței de 14 ani a episcopiei Ardealului.

Anii 1788—1810.

1. *Notiță particulară privitoare la moartea episcopului Gedeon Nichitici.*

La anno 1788 Noemvrie 20 am primit aceasta vestire, precum pre preasfințitul episcopul nostru neunit Gedeon Nichitici, l'a chemat Dumneșeu cătră sine. Anno 1788, Noemvrie 20. Popa Bucur Pușcaș.

2. *Notiță particulară despre denumirea și introducerea în scaunul episcopesc a lui Gerasim Adamovici.*

Earăși la Anno 1789 Iunie 10 am primit înștiințarea prin tisturile Varmeghii: Din mila lui Dumneșeu și voia împărătească s'a rânduie archireu în Ardeal, neuniților, Gerasim Adamovici.

Ear la Septemvrie . . s'a isteluit archireu neuniților a tot Ardealul. A scris, ca să se scie, popa Bucur Pușcaș.

3. *O ordinăciune episcopească, prin care se interdică căsătoriile premature.*

Înțelegând I. C. G. cumcă mulți feciori tineri de câte 15 ani, alții de câte 17 ani și fetele de câte 12 și 11 și 10 ani să căsătorească de frică, ca să nu-i prindă în cătane, ca să poată dice ei, că sunt gazde, unde în loc să fie gazde, să fac nimic, că nici găzdașagul nu-l înțeleg, nici copii lor nu sunt harnici a i cresce, ba încă și sănătatea 'și strică prin căsătoria fără vreme.

Alta s'a milostivit mai sus lăudatul C. G. a poruncit acum la 17 a lunei lui Septemvrie anul

curg. sub Nro 8102, că precum prin tisturile Varmeghei s'au nimerit mijlocire să se facă, pretutinde-ne de scire, că acum nu iaste poruncă să se prindă cătane și de aceia să nu se teamă. Asemenea și când ar veni vre-o poruncă să scie tot omul, că tocmai pe aceia, carii să însoară fără de vreme de frica cătanelor, vor prinde și vor duce și cu căsătoria lor nu se vor mântui.

Așa și preoții locurilor să aibă grije la aceasta, ca se nu cunune copii, și oameni fără vreme până nu vor cunoaște, că au ajuns la vârsta căsătoriei și protopopul locului să bage în samă la darea țe-dulelor ca să nu cadă mai pe urmă la mare răspundere. Care Prea Cucernicia ta i face de scire la toți preoții. Al Prea Cucerniciei tale de tot binele voitor, Sibiu 18 Octobře 1789.

4. *Un circular*) episcopesc din 25 Februarie 1790, prin care se îndeamnă credincioșii bisericii la supunere și ascultare, mai ales față de restaurarea sistemului de administrație politică, ce a esistat înaintea împăratului Iosif II.*

Nr. 90.

Gerasim cu mila lui Dumnezeu pravoslavnic episcop de legea grecească neunită în mare principatul Ardealul.

Preacucernicilor protopopi, Cucernicilor preoți, și tot clerului de legea grecească neunită, ce se află în Mare principatul Ardealului dela Dumnezeu milă și dar, ear dela smerenia noastră molitvă și blagoslovenie să trimitе.

Toată bună norocirea și fericirea a tot cresci-nului atârnă de bună purtarea lui: Purtarea cea bună

*) Acest cercular încă se află tipărit și eu posed un esemplar.

a creștinului atuncea să cunoască, când el împlinesce poruncile lui Dumnezeu, poruncile împăratului, poruncile stăpânilor și mai marilor sei, acestea creștinul împlinindu-le, se face în lumea aceasta bine norocit, și în viața cea următoare binefericit, cu care creștinul două vistierii dobândește, vistierie trupească și vistierie sufletească, în numărul acesta, eu socotesc pe preacucerniciile voastre pe protopopii, și pe preoți și pe parochiani lor.

Spre dobândirea acestui mare bine trupesc, și sufletec, nu numai după datoria mea cea arhierască sunt chitilean, ca totdeauna să vă aduc aminte purtarea cea bună creștinească și urmarea cea credincioasă, ce și poruncile cele preamilostive și rânduialele cele preainalte, care vi s'au dat până acuma dela înălțatul crăescul Gubernium, și vi s'au arătat prin circular, prin slăvitele varmeghii, și prin răposatul arhierul antecesorul nostru, și prin mine, fiind pentru bună starea binelui de obște, me îndatorează, ca să nu încetez de a ve sfătuî și a ve învăța, ca să fiți supuși și ascultători de preainaltele împărătescile porunci și rândueli, care se dau dela înălțatul crăescul Gubernium, și dela slăvitele varmeghii.

Cea mai mare și mai de căpetenie datorie a fiescecăruia protopop și preot este, ca tot protopopul și tot preotul plecându-și firea și mintea cătră credincioasa împlinirea deregătorii și chemării sale, să se arate pildă vie întru urmarea trebilor și lucrurilor celor poruncite, și întru ascultarea domnilor, tisturilor și stăpânilor celor ce poruncesc, și ca o lumină să fie; luminând atât de curat, ca cei ce se vor uita la dânsa, să poată vedea și merge pe calea cea dreaptă și netedă fără împiedecare.

Cunoscut este fiescecăruia protopop și preot, precum că norodul cel prost întru viața sa se în-

drepteză de preoți sei, ceii ce îl povățuesc spre purtarea sa cea bună, spre calea cea dreaptă, spre pășunea cea bună, îl păzesc de toate lucrurile cele stricătoare și vătămătoare, adecă: Preoții dau parochienilor sei învățături pentru păzirea păcii, și linișcii, și cu învățatura, cu pilda bună, cu fapta dreaptă păzesc pe parochianii sei, ca să nu cadă în fapte rele, nici în primejdia sufletului, nici în stricăciunea trupului.

Nădăduesc că veți fi înțeles precum după puterea prea înaltului rescriptumului împărătesc, este preainaltă poruncă să se așeze administrația cea obicinuită dintâiu, adecă rânduiala cea obicinuită cea mai de nainte a dregătorilor ce au fost, ear să se așede, care au fost dorită, pentru aceea am socotit, ca se ve aduc aminte, nu numai în vremea așezării administrației cei dintâi, ce și după așezarea aceia totdeauna să priveghiați, ca norodul să fie în pace și în linisce, și întru ascultare, întru supunere, să învețe fiesce-care protopop pe preoții sei, și preoții să învețe pe parochianii sei, să fie blânzi, smeriți, și de ar sămâna cineva (care nu nădăduesc) nescai neghină, sau gânduri amăgitoare, sau strêmbetălcuiri, sau vorbe înșelătoare și vătămătoare, care i-ar pricinui vre-un rău, de acelea să se ferească, și să se păzească, și din inimile lor, să scoată tot gândul cel rău și necuvios, și să desrădăcineze din mintea lor, tot prepusul cel rău; și cu toată inima și cu tot sufletul să silească tot creștinul, mare și mic, să asculte de toată deregătoria și de toată stăpânirea, și toate poruncile împărătesci, care se dau și se vor da dela înălțatul crăescul Gubernium, prin slăvitele varmeghii să le împlinească cu inimă bună, și cu sufletul mulțămitor, fără răpștire și fără împrotivire, după cum duchul sfânt ne învață și ne poruncesce prin: Apostolul Pavel cătră Riml. Cap 13: stich 1: 2.

Tot sufletul la biruințele cele mai presus se supue, pentru că nu este biruință, fără numai dela Dumneșeu, dară cele ce sunt biruințe (stăpâniri) dela Dumneșeu sunt, deci cel ce se înponcișează biruinții, la a lui Dumneșeu poruncă stă înprotivă, eară cei ce stau înprotivă, lor osândăși vor lua.

Dumneșeu singur poruncesce, ca tot omul de stăpânire se asculte, și întăresce tot același Dumneșeu, precum stăpânirea toate le rânduiesce pentru bună starea obștei, și acealea cu voința lui Dumneșeu se facă, că fără Dumneșeu, nimica nu se face, gândirea și pornirea lucrului bun și folositor iaste dela om, dar ajutorul și sêvêșirea dela Dumneșeu.

Sfatul meu cel archipăstoresc iaste, ca se priveghiați, se nu se amăgească cineva din preoți, nici din oameni adecă din parochianii dumneavoastră, cu orbiciunea sau cu răsvrătirea minții, nici se se înșeale dela stricata firea lui, nici dela sfatul cuiva răsvrător sau rău gânditor, sau amăgitor, sau scornitor de reale, se nu îndrăsnească nici în ascuns, nici întru arătare, nici prin sine, nici prin alți, a sêmăna ceva împrotivire, sau a da cuiva pricină spre nelinise, sau spre neascultarea poruncilor, sau a tisturilor, că unul ca acela măcar mirean, măcar preot de ar fi, prinđându-se dela slăvita varmeghie, cu grea pedeapsă, se va pedepsi și se va osândi, și de mila și darul lui Dumneșeu se va lipsi, precum răzvrătorul, așa și îndemnătorul, și sfătuitorul de rău, după cuvântul Apostolului Pavel cătră Riml: cap 13: stich 3: 4:

Pentru că domni nu sunt frică lucrurilor bune, ci celor rele, și vei se nu te temi de biruință, bine fă, și vei avea laudă dintru ea, pentru că sluga lui Dumneșeu iaste, ție spre bine, ear de vei face rău, temete, pentru că nu înzadar sabia poartă, pentru că sluga lui Dumneșeu iaste isbânditor spre urgie celuia ce face rău.

Creștinul cel bun povățuindu-se bine de preotul său prin sănătoasă și dreaptă învățatură, merge pe calea cea bună, și nu ascultă de sfaturile cele rele și amăgitoare, ce ascultă sfatul cel bun a mai marilor sei, care iaste întemeiat în poruncile și rânduilele cele preainalte, cu aceasta creștinul bun face odihnă și îndestulare sufletului și trupului seu, aduce cinste preotului seu, protopopului seu și arhierelui seu, și câștigă laudă și nume bun dela mai mari diregători și stăpânitori sei.

Așa dară precucerniciile voastre protopopilor se vă siliți a întări pe preoți din protopopiatul vostru cu învățatura aceasta, așa ca preoți se poată totdeauna întemeia pe parochianii sei, ca se asculte și se împlinească toate poruncile cele preainalte împărătesci, care sau dat, care se dau și care se vor da dela înălțatul crăescul Gubernium, dela slăvita varmeghie, și dela toată diregătoria, și în preabună și adencă odihnă și liniște se trăiască șe petreacă tot omul mic și mare.

Mai pe urmă nădăjduesc, că veți urma aceștii învățaturi a noastre, și veți păzi poruncile cele preainalte, și veți învăța pe preoți, și preoții vor învăța pe parochianii sei, ca se păzească preainaltele rânduiei, și se ție pe parochianii sei în pace și în liniște, și se depărteze dela dênșii tot gândul cel rău și amăgitor, și se se ferească de tot sfatul cel necuvios și păgubitor, împlinind poruncile lui Dumnezeu și poruncile împărătesci, vă încredințez precum veți fi adevărați fii Dumnezești, și veți câștiga împărăția ceriului, și mie bucurie mare veți pricinui, fiind rugătoriu cătră Dumnezeu pentru dumneavoastră, trimițendu-vă molitvă și blagoslovenie arhierescă ră-măi. S'au dat în Sibii 25 Februar: 1790.

Mai sus numitul episcop

Gerasim Adamovici.

5. *O ordinăciune episcopească, prin care se îndatorează preoțimea a ținea serviciul divin din incidentul morții împăratului Iosif II.*

Nro. 116. Înălțatul C. G. au binevoit acum la 15 a lunei acesteia sub Nro 1915 pentru jalnică săvârșirea și mutarea prea milostivului împăratului nostru Iosif II din lumea aceasta trecătoare la cele vecinice a ne înștiința a ne porunci, ca la toate neamurile deodată în 3 zile după olaltă, pe lângă sunetul clopotelor, să se facă rugăciunile cele cuviincioase pentru mântuirea și fericirea sufletului mai sus pomenitului împăratul nostru. Ear a patra zi după încetarea clopotelor rugăciune pentru bine norocirea și blagoslovită stăpânirea viitorului nostru împărat. Deci Preacucernicieii tale poruncim, ca îndată cât vei căpeta aceasta, deodată să poruncesci la toți preoții Prea cucernicieii tale, ca toți deodată la toate bisericile în 2 zile, a treia zi, a patra zi a lunei viitoare Aprile, după călindariul nostru, să slujească sfânta liturghie și părăstasul după obicei, întru pomenirea mai sus pomenitului și de jale vrednicului nostru împărat întru Domnul răposat și la fiesce-care biserică în mai sus pomenitele trei zile să se tragă clopotele într'o zi trei ceasuri, adică un ceas dimineața, unul la amiazi și altul la vecernia; ear a patra zi, după încetarea clopotelor, adică la 5 Aprile să se facă alte rugăciuni pentru viitoriul nostru împărat, precum s'a scris mai sus, ca să fie norocit și blagoslovit întru stăpânirea sa. Ear unde n'ar ajunge porunca noastră până atunci, poate să se facă și după aceea. Sibii, 22 Martie, anno 1790.
Gerasim Adamovici.

6. *O înscuințare episcopescă despre depunerea protopopului George Radovici, pe lângă îndrumare a se feri preoțimea de neobservarea căreiva ordinăciuni.*

Fiindcă Înaltul C. Guvernium o judecată, ce au curs prin consistoriumul nostru, asupra protopopului Brașovului George Radovici pentru o cununiă, ce s'au întemplat cu porunca lui, prin alt preot din vecinătate, fără de strigarea de trei ori și fără de voia părinților fețelor împreunătoare, acum la 18 zile a luni acestia Nro 1201 prin milostivul seu dicret bine au voit a întări și a porunci, ca numitul protopop să fie lipsit din protopopiat de tot și popa cel din vecinătate asemenea cu ariștea canonic; așa vedând noi, că și de alte multe laturi mai vin de acest fel de pricini și mulți sunt tocmai acuma în judecată arătați de cătră slăvitele varmeghii, am aflat de lipsă pentru trecerea primejdii întemplătoare tuturor protopopilor și preoților a înscuința, ca să se păzească de acestfel de întemplări și să iee sama mai bine poruncilor împărătesci, să nu greșească cât de puțin în potriva lor ori în ce fel de materie, fiind acestea foarte lucruri gingașe. Despre care și Prea Cucernicia ta și preoții vei înscuința, ca să se păzească de a lucra ceva cât de puțin împotriva poruncilor sub perderea diregătoriei lor și altă pedeapsă pe lângă aceea, după faptă măsurată și de s'a întemplat undevași ceva de acestfel de urmări sau în ori ce fel de chip, care ar fi în protiva poruncilor împărătesci, Prea cucernicia ta prea cu grabă să arăți aicea, ca să nu apuce a se descoperi lucrul de alte laturi, despre tisturile varmeghii sau alt cineva și atunci Prea cucernicia ta, ca un nebăgător de samă și ca un neîmplinitor datorii chemării Sale, asemenea cu vinovatul te vei canonic. Sibii, 23 Februarie 1790.

Gerasim Adamovici.

7. *Ordinăciune episcopască, privitoare la adunarea mai regulată a tacsei sidocsiale.*

Înaltul crăiescul Gubernium acum m'a înscințat la 18 a lunei acesteia sub 1882: cumcă după o poruncă, ce s'a dat la 19 a lui Ianuarie 1789 sub Nro 272, pentru strângerea sidocsiei prin tisturile varmeghii mai nici o ispravă s'ar fi făcut: că foarte puținei bani de aceia ar fi întrat până acuma aicea la vistieria împărătească și pentru aceea acum de isnoavă s'ar fi trimis poruncă foarte strașnică la tisturile slăvitei varmeghii, ca numai decăt sub mare răspundere să se stringă toți banii sidocsii atât de pe anii trecuți cât și după acesta dela toți preoții și să se adune aicea la cămară. Deci vedënd eu aceasta poruncă și socotind ca nu cumva din nebăgare de samă sau întârziere să cădeți la mare cheltuială și osteneală ba și rușine, mai pe urmă ve sfătuesc mai înainte ca să nu ve arătați așa leneși și nebăgători de samă poruncilor celor mari și să tot acceptați porunci peste porunci, prin care nimic nu ve agonisiți fără urgie și scădere cinstii atât înaintea tisturilor varmeghii cât și înaintea crăiescului Gubernium și pre urmă tot ve va căuta a împlini ceea ce vi se poruncesce; ci mai nainte ve destoiniciți a strînge toată restanța atât de pe anii trecuți cât și după acesta, ce se cuvine la olaltă și când va sosi porunca dela slăvita varmeghiă, Prea cucerniciile voastre să fiți gata și de loc să-i aduceți la perceptoriul locului ca să se trimită aicea la cămară, că altmintrelea să sciți, că slăvita varmeghiă nu va osteni oamenii sei în zadar, ci toată osteneala, cheltuiala va trage dela protopop, care se va afla negata și nebăgător de samă și mai pe urmă va vedea încă, ce i se va urma. Sibii, 20 Martie 1790. *Gerasim Adamovici.*

7. *Ordinăciune, prin care se interzice preoțimeii a pedepsi pre cineva cu pedepse grele.*

A sa împărătească mărire prin milostivul seu dicret dela 3 zile Decembrie anul trecut, întru asemănarea altui al seu dicret, anno 1786, bine au voit, ca parochii sau preoții de fiesce-care lege cu dojanele și cu pedepsele duhovnicesci să canonească, eară a globi cu bani, a bate sau cu necinste și rușinare pe cineva a pedepsi sub grea dare de samă să nu îndrăznească, ci într'o întemplantare ca aceasta, când prin deosebitele dojeniri și pedepse duhovnicesci scandela de obsce nu s'ar putea îndrepta, să arăte lucrul la magistratul politicesc și de acolo să accepte folos. Care milostivă poruncă și consistoriumul spre împlinirea guvernicescului intimat dela 27 Decembrie anului trecut 1791 sub Nro 10,539 Cucernicieii tale spre ținerea îndată spre acest sfârșit și la supuși preoții însciințează. Sibii, 2 Martie 1792. De bine voit, *Stefan Popovici* m. p., protopopul Ungri, prezeș interimal, *Aron Budai* m. p., notareș.

8. *Ordinăciune episcopească, privitoare la scutița fiilor de preoți și a fețelor bisericesci dela serviciul militar, precum și la unele reclame pentru neobservarea acestei scutițe, a căror cauză se arată a fi fost abusarea de acest drept din partea unor preoți. Lângă acestea se mai adaugă și o îndrumare către preoțime de a fi cu băgare de samă, ca să nu se nască în popor vre-o revoltă.*

La o presentația a noastră Escelenției Sale Domnului guvernator George Bánffi, după jalbele oare-căroră preoți pentru necazurile și greutățile, ce prin prinderea la cătane a feciorilor sei și a slujitorilor bisericesci li se întempla, spre vindecare tri-

mese au binevoit Escelenția Sa la 27 Ianuar, a. c. Nro 39, a ne însciința, precum numitele jalbe, s'au dat ca să se cerceteze și găsindu-se drepte cu cuviință să se vindece; milostivesce mai încolo poruncind, ca de acum încolo atât pe preoți cât și pe norodul neunit dela toată necuviința și nelegiuita asupra se apere. Deci dară, comunicăluindu-se mai sus pomenita cercetare acum la 6 zile luni aceștia, după călindarul nou, Nro 118, earăși prin Escelenția Sa și cu noi, în vreme ce întrênsa să arăta ponosluitor acei preoți a fi fost pricina, că ar fi fost primit feciori străini prin lăcașurile sale și nedându-i afară pentru acestea, eară nu pentru feciorii lor și slujitorii bisericesci, cari sunt scutiți dela prinderea cătanelor, le ar fi urmat tot ponosul. De lipsă a fi a găsit a porunci Prea cucernicieii tale și la ceialalți protopopi, ca să vestiți preoților subordinați ei la unele prilejuri, ca acestia, pe nime-nia din săteni sau alți străini la sine să nu primească nici ascundându-i să le pârtimească sau ori cum isprăvirea deobște să cerce a o împedeca, căci altmintrelea dispozițiile prin Escelenția Sa făcute, ca clirul neunit dela toate necuviințele să fie pădit și apărat, vor fi înzadarnice și fiesce-care apoi întêmplătoarelor urmări spre neplăcerea lui să le imputeze. Mai încolo cu tăria pe taină și să poruncesce și în toată luna să ne faci relație, cum să află norodul în protopopiatul vostru. Eară oblicind întru dênsul ori-ce mișcare, care ar putea turbura pacea și liniscea cea deobște, în dată, atât pe noi cât și pe tistul cel mai mare a ținutului aceluia, să ne însciințeți și cu dojenile și cu învățăturile cele sănătoase până la urmarea dispozițiilor mai încolo să te silească a împedeca mergerea înainte a tot cugetul rău. Altmintrelea nepriveghind despre acestea s'au oblicindule și tăcând

pe lângă alte grele pedepse dimpreună ca la toți, câți au tăcut în potriva datoriei, 'ți va urma și perderea slujbii de tot cu necinste. Sibii, 6 Martie 1793. *Gerasim Adamovici.*

9. *O singelie dată de episcopul Gerasim Adamovici din anul 1794.*

Gerasim cu mila lui Dumnezeu, pravoslavnic episcop al neuniților, în mare principat al Ardealului.

După darul și puterea prea sântului și de viață făcătorului Duch, dată nouă dela însuși marele arhieru Domnul nostru Iisus Christos prin sfinții sei Apostoli, și ai lor Namesnici, pe pravoslavnicul acesta bărbat Avertie Tătulea, cu tot dinadinsul ispitindu-l prin mărturii credincioase pentru el ne-am încredințat mai vârtos prin mărturia duhovnicului celui rânduitor, l'am aflat a fi vrednic de cinstita preoție, și așa cu rânduiala apostoliceștii bisericii întâi cetetș cântăretș, ipodiacon, și diacon l'am blagoslovit, după aceea fiind deprins în cinul diaconii l'am chirotonit preot, și l'am aședat păstoriu sufletesc să fie în satu Poarta Branului slăv. diștrictul Brașov, protopresbiteratul același pe hramul Precestii, dându-i putere prin tainele cele sfinte să zidească pe oameni, spre vieața cea creștinească, se boteze, să ungă cu sfântul Mir, și în primejdii de moarte să ispoveduiască, să cunune după învoirea bărbatului și a muerii, ear fără țidula protopopului precum și seara sau noaptea, supt mare pedeapsă să nu îndrășnească, ci numai țiuva până la amiațădi, și după strigarea de trei ori mai nainte. Maslul numai la cei bolnavi, ear la sănătoși să nu îndrășnească a face, și toate rânduiele, și aședemênturile bisericesci să împlinescă, a lega, și a deslega păcatele celor ce la nevoie s'ar

ispoveduí datoriu va fi; însé dela hramul pe carele l'am așezat și l'am blagoslovit a slují într'ênsul fără de scirea și blagoslovenia noastră, nici într'un chip airea a trece se nu îndrăznească, după al treilea canon al soborului dela Antiochia, două biserici se nu ție, după al cincisprezecelea canon soborul al șaptelea ca se nu se arate vênđătoriu de cele sfinte, ci unuia Prestol totdeauna se stea înainte, și se slujască în biserică care e lui slobodă, eară nu care ar cumpêra el cu bani, pentru care pricină tot același sobor al treilea canon de preoție se se lipească poruncesce. Deci datoriu este preotul Avertie după făgăduința sa totdeauna a cetí și a lua seama sfintei scripturi, și a se silí cu tot sufletul pentru mântuirea sufletelor creștinesci a deprinde pe sine după cuvêntul apostolului la pravoslavie, și a trăi în curățenie, în tresvire, și în cinste, a fi primitoriu de străini, blând și iubitor de sêraci, ca se fie el însuși începătoriu și pildă faptelor bune, ear nu bețiv, nici bătătoriu, nici iubitoriu de argint: ferindu-sê de toată lăcomia, și de toată zavistia; luând seama învățaturii creștinesci, și pe oamenii sêi în toate țielele, eară mai ales în țieua Duminecii ai învăța și ai îndrepta la calea cea dreaptă, după cum poruncesce al cincilea sobor de obște canon al 19 ca dela Dumneđeu cela ce tote vede se-și ea plata sa pentru slujbele sale cele credincioase și se nu se rușineze în țieua înfricoșatei cercetării Domnului și se țiecă Doamne, eată eu și pruncii mei, și se auđă dulce glas Dumneđeesc grăind, bune fericite, și credincioase robule, preste puțin ai fost credincios, preste multe te voi pune, întră în bucuria Domnului teu. Eară de va începe a trăi fără frica lui Dumneđeu a face ceva împotriva preoții, a se îmbăta, a grăi cuvinte deșarte, a face lăcomie, și răpire a nu se purta cu cinste, sau a nu

grijă pentru parochia și biserica lui, sau a se lenevi și a nu ceti sfânta scriptură, și a nu învăța pe oamenii sei poruncile și cuvântul lui Dumnezeu. Atuncia se va opri dela preoție, ba și de tot se va lipsi vedându-se că nu se îndreptează, și nu se îndeletnicește în datoria și slujba sa, într'acel ceas în care se vor dovedi faptele lui cele rele. Datoriu este încă numitul preot, toate poruncile noastre care sau dat și se vor da întru asemănarea prea înaltelor rândueli fără întârziare a le împlini și în protocol a le scrie, asemenea și pentru cei botezați, cununați, și îngropați, deosebit protocol se aibă, și pe toți într'ensul sei însemneze după datele dela noi formularii. Și precum că este numitul preot dela noi blagoslovit și așezat la stăpânia preoțească în mai sus pomenitul loc și parochie, aceasta sub iscălitura și pecetea noastră mărturisind întărim. S'au dat în Sibii la anul 1794 Mai 14 zile c. v. paroch:

Mai sus numitul episcop cu mâna sa.

Gerasim Adamovici.

10. *O normă stolară din anul 1794.*

Norma adecă rânduiala veniturilor patrahirului, care s'au hotărît prin milostivul crăiesc rescriptum, adecă poruncă împărătească, ce s'au dat în 23 zile a lui Septemvrie, anul 1794 pentru lăcuiitorii neuniți de legea grecească, fie cătane, fie provințialisce, și pentru popii lor.

Pentru cununie fără deschilinire a căsătorii cei dintâiu, de a doua, sau de a treia, tocma și într'o întemplantare ca aceea, când veduva se mărită după holteai tânăr, sau veduvoiul și logodesce lui-și fecioară, peste tot se se plătească 30 crei.

Pentru îngropăciunea pruncului, până când iasă de șapte ani împreună cu blagoslovirea apei 24 crei.

Pentru îngropăciunea feții, ce au trecut de șapte ani în sus, fie sau bărbat, sau femei de va fi mai cu avere 2 fl. nem.

De va fi de mijloc 1 fl. nem.

De va fi mai săracă 30 crei.

Eară dela ceia ce sunt de tot săraci, nimica plată se nu se ia, ci în dar se se îngroape; și despre aceasta magistratușurile locurilor, și mai mare peste legioane, și peste regimenturi acurat se ia seamă.

Acestea slujbe sfinte, care acuma vor veni înainte nime altul va fi datoriu a le plăti fără numai acela, care din a sa bună voe și râvnă li ar pofti.

Fiesce căruia preot de va fi chemat, afară de paroch, și va fi la petrecania mortului 6 crei.

Cine ar vrea se sërbească sərbătoarea sau prasnicul sfântului seu, pentru blagoslovenia ferturilor, a grâului și a colacului se plătească 3 crei.

Pentru molitvă și stropirea cu sfeștania a căsii, unde au zăcut mueri chendelă 6 crei.

Pentru o lăturghie 2 crei.

Care poftesce rugăciunile celea de patruđeci de ȃile, care se fac după sfârșitul liturghii, adecă parastas 30 crei.

Pentru pomelnicul morților preste an 12 crei.

Câți stâlpi ai Evanghelii vrea cine-va se se ce-tească pentru mort, pentru tot stâlpul 12 crei.

Pentru cetirea a toatei psaltiri 1 fl. nem.

Pentru un paraclis 3 crei.

Când umblă cu crucea la Bobotează, pe la căsi botezând 3 crei.

Care va vrea, ca în toate Duminecile în casa sa, se se facă apă sfințită va plăti peste an, adecă

pentru 52 de Dumineci, în care se va blagoslovi
apa 3 fl. nem. 6 crei.

Eară, care mai arar va pofti aceea blagoslovire,
va plăti deschilinit pe fiesce-care blagoslovire 3 crei.

Protopopului pentru ce va da testimonie la
prilejul căsătorii, că s'au strigat în biserică de trei
ori 6 crei.

Pentru un sărindar întreg 5 fl. nem.

Pentru jumătate de sărindar 2 fl. nem. 50 crei.

Pentru parudie, care de bună voe se face la
mănăstiri, la parochii, sau la vlădicii, cei ce nu sunt
porție și se plătească 36 fl. nem.

Eară cari sunt porțieși și cătanele de pe la
margini, adevă militarii, începând dela străjemeșter în-
jos pentru parudie nu mai mult va plăti fără 12 fl. nem.

Însă ca popii tașile, adevă prețurile acestea nici
ale mai ridica, nici după voia sa ale lua, sau care
n'au fost în obiciai, ale aduce înluntru se nu fie
slobođi, tare se poruncesce.

Mâncările celea peste măsură, și uspețele cele
cu cheltueli mari, care se fac la prasnicile sfântului,
sau a patronului familii, la nunte, la îngropăciuni,
și la botezul pruncilor, tocma se opresc: așisderea
și cinstea sau darul care proști la nunte dela mire,
și dela frăți au fost obicinuit a cere, de icea în-
ainte se opresce, și întru atâta se strînge, ca mirele
singur miresii pentru încrederea căsătorii acel dar
se-l dee, și nu mai mult între proști, ci de vor fi
mai bogați până la 1 zlot.

Ear de va fi mai sêraci până la 17 crei, se poată
dăruí. *)

*) La Sibii s'au tipărit prin Pătru Bart.

11. Notiță particulară, privitoare la moartea episcopului Gerasim Adamovici.

Precum la anno acesta 1796 la luna Aprile 13, în Dumineca Stălpărilor, s'au pristăvit Preaosfinția sa Gerasim Adamovici, episcopul neuniților din Ardeal. Au stăpănit episcopia Ardealului dela anno 1789 Iuniu 10, până la anno 1796, Aprile 13. Am scris, ca se se scie. Popa Bucur Pușcaș.

*

După moartea episcopului Gerasim Adamovici, în colecțiunea ordinațiunilor episcopesci figurează până la anul 1799 ca vicariu episcopesc, când Ioan Popovici, când Ilie Popovici; apoi în anul 1799 și 1800 Radu Tempea; de aci încolo eară Ioan Popovici, alternând în vicariat cu Radu Tempea până la 1805. La 1807 aflăm pe Nicolae Huțovici de vicariu; la 1808 pe Ioan Nandra, alternând în vicariat cu Nicolau Huțovici, care rămâne ca atare până la alegerea lui Vasilie Moga de episcop al Ardealului.

12. Ordinăciune prin care se face apel a se estrada vasele de argint și aur dela biserici pentru acoperirea speselor de rășboiu cu francesii.

Nr. 688. Fiind-că a sa Preaosfințită mărire împărătească la purtarea bătăii de acum asupra franțozilor pentru ținerea și înmulțirea biruinților asupra lor făcute și pentru apărarea de ticăloșia cea mai de pe urmă a țerilor sale moștenitoare, împreună cu Marele acest principat Ardealului, și așa, pentru ca pacea cea credincioasă, statornică și sub drepte condiții se se poată pune oaste de mare număr, care ziua și noaptea stă gata, trebuie după cădere și în vreme cu

bani sã o chiverniseascã și cu chivernisirea aceasta pe viitoarea vreme cu atãta mai mare îngrijire potestescã, cuncã cu cãt prin bãtãliile din anii trecuți împãrãteasca visterie s'au stors, așã prin Prea înãlțatul seu dicret de cãtrã I. C. Guvernium la 27 Maiu a. c. Nr. 4500 împertãșit și aicea, încã alãturat, milostivesce bine au voit a porunci, ca sã se vesteascã voia și dorirea înãlțãrii Sale, despre aceea, ca domnii nemiși și aceialalți lãcuitori din Ardeal, cari sunt mai avuți, precum și clerumurile tuturor legilor, curatorii și povãțuitorii bisericilor pe aceia sã-i îndemne și sã se plece, ca vasele, sculele sau uneltele ce ar avea, de aur și de argint, la C. camarã cea bãtãtoare de bani sã le dea, pe lângã zãpis și cãpãtarea, cu aceea privilege, premiu 4 zloți dela sutã, earã dupã aceea camãtã la sutã 4 zloți. Preimplinirea darã a voii și doririi acești preainalte, Sfinții tale și se poruncesce, cã numai decãt astãdi pe preoții subordinați cãt și prin trãnșii pe parochienii lor, cari de acest fel de vase sau scule, ce ar avea, sã-i îndemne din pricinile în alãturatul dicret preainalt la mijloc a aduce, precum și din socotirea binelui și a fericirii, ce urmeazã din acest ajutoriu de bunã voie atãt de obște, cãt și la fieșce cine deosebi, spre dovedirea homagialicești sale credințe la lãudata mai sus camarã, unde sã fac banii, sã se dea și fiind-cã cu atãt mai tare iaste bãtaia aceasta și pentru ținerea și întemeierea va fi cu atãta mai vãrtos se cuvine bisericilor încã și clerului la foarte multe cheltuitoarele ale acestei bãtãi, lipsa, dupã putere și avere, ale ajuta datoria curatorilor bisericesci, comãndãlui și la inimã ale pune, cã și ei, ce vor avã vase și scule bisericesci, de aur sau de argint, ale pune la lãudata camarã sã le dea, cu atãta mai

vêrtos, cu cât prin aceasta se va face mare folos și la biserică. Eară despre altă parte vasele și uneltele, care le sunt spre săvêrșirea slușbei Dđecsei tocmai de lipsă, se pot face și din altă materie (sic).

Încă întâi despre sfinția ta, nădășduind iaste consistoriumul, că nu numai pe cei subordinați la împlinirea voii aceștia prea înalte, cu cuvântul și însuși cu fapta după putere și avere, spre buna pildă vei îndemna. S'au dat în consistoriumul neunit. Sibii 13 August 1799.

Radu Tempea m. p.,
interimal prezeș.

Aron Budai,
notareș.

13. *O ordinăciune din anul 1805, prin care se opresce preoților a publica ceva.*

Nr. 253.

Întru urmarea milostivului dicret guvernialicesc din 19 Februaru a. c. Nr. 379 eșit, Frăției tale se poruncesce, ca pe subordinații preoți, strîns se-i opresci, ca ei fără de rânduiala I. C. guvernium, care prin Consistorium s'a obicinuit, a se da afară nici un fel de publicația se nu îndrăsnească a face, sub pedeapsa lipsirii lor din preoția. Din consistorium neunit. Sibii, 12 Martiu 1805. Al Frăției Tale de tot binele voitor.

Radu Tempea m. p.,
interimal prezeș.

Ioan Rusul m. p.,
notariu.

14. *Ordinăciunea, prin care se denumesce Nicolau Huțovici de Vicar și președinte al Consistoriului.*

Nr. 718.

Prin milostivul dicret guvernialicesc din prima Iuliu a. c. Nr. 5131 s'au făcut cunoscut aceasta

consistoriumului, precum a Sa Preaosfințită mărire împărătească prin guvernialicescul seu dicret din 6 Iuniu a. c. eșit, au binevoit la veduvita prin moartea prea cinstitului Ioan Popovici, stație de vicareș și prezeș la consistorium pe Preacinstitul Nicolae Huțovici, fungiesul protopop din ținutul Hinidoarei milostivesce a resolvăluí, care precum celoralaltí protopopi, așa și Frăției tale pentru a Sa și a subordinaților preoți îndreptare, datornicesce ți se însciințează. Din Consistorium neunit. Sibii, 30 Iuliu, 1805. Al Frății tale de bine voitriu.

Radu Tempea m. p.,
interimal prezeș.

Aron Budai m. p.,
notareș.

15. *Îndreptare în privința mijloacelor de a readuce în viața pe cei înnecați.*

Nr. 564.

Închisele în 23 de dărabe esemplare tipărite despre aceea, cum s'ar putea aduce ear la vieață, cei ce prin neființa aerului proaspăt în apă, în pivnițe sau altmintrelea înnecați, cari la anul 1805, prin milostiva guvernialicească rânduială, de sub Nr. 5848, a fost publicăluită acum de isnoavă întru urmarea altui milostiv dicret guvernialicesc din 20 Aprile a. c. Nr. 2828 eșit, ți se poruncesce, ca acestea în bisericile protopopiatului încredințat, în locul unde se spune Căzania, preoților subordinați, să-i lași să le poruncesci, a se cetí și strîns a se păđi. Din Consistoriumul neunit. Sibii, 30 Iuniu 1807. Al Frăției tale de tot binele voitriu.

Nicolau Huțovici m. p.,
vicareș.

Aron Budai m. p.,
notareș.

16. *O dispoziția din partea organelor politice din Brașov pentru cercetarea bisericii.*

Fiind-că prea Înaltele locuri au poruncit, ca în toată țeara Ardealului fiesce ce religie adecă lege, preoților să dă înainte, ca pe unii oameni, cari nu vin la biserică, nu pădesc poruncile și nu le împlinesc cele bisericesci, pe acest fel de oameni la pedeapsă să se tragă și să se canonească. Mai multe trebuie: fiesce-care jurisdicție la aceasta să dea asestentă adecă ajutoriu, numai să ia sama, ca toate după rânduială, ca nu asuprindu-să prea tare să dea vr'o jalbă dreaptă și ce să va strînge sau va da cineva pentru pedeapsă adecă măcar și bani, acei bani tot în cutia bisericii să se socotească și să se pue. Brașov, în 15 Ianuaru, 1808.

Franz Klomb,

_____ județul Brașovului.

17. *Ordinăciunea despre denumirea lui George Haines de director scolar.*

Nr. 1146.

Prin milostivul dicret de curte din 22 August a. c. eșit și Consistoriumului de cătră Înălțatul crăiescul guvernium, la 22 Septemvrie a. c. Nr. 6791, împărțășit, luându-se slujba directoriei scoalelor normalicesci ne-unite dela protopopul Radul Tempea și încredințându-se aceea părintelui George Haines, protopopului, până acuma al Brașovului, spre acel sfârșit și să face cunoscută aceasta, ca atâta însuși Frăția ta despre trebile scoalelor de acum încolo cu noul acesta director, părintele George Haines, să te înțelegi, cât și pe dascălii din protopopiatul sfinției tale cu trebile, ce ar avea a năsuî să-i îndreptezi. Din Consistoriu neunit. Sibii, 28 Octomvrie anu 1808. Al Frăției tale de bine voitor

Ioan Nandrea,
asesor consistorial.

Aron Budai,
notareș.

18. *O ordinăciune privitoare la cualificățiunea învățătorilor.*

Nr. 260.

Precum celorlalți protopopi așa și Frații tale strîns s'îi poruncesce, ca numai decît s'îi dai înainte atîta dascălilor normalicesci din protopopiatul Frații tale, cît și altor dieci, cari ar cugeta a lua treapta dăscăliei, ca dênșii pentru auđirea cursului învățaturii de normă, precum și pentru învățarea celor prin milostivul decret guvernialicesc din 26 Ianuarie a. c. Nr. 333 poruncite: s'îi vie aici la Sibii la cuviinciosul director, anumit în s'eptămăna întăiu după Pasci, fiind-că cursul s'îi va începe Luni, după Duminica Ftomii și va ține până în Sâmbăta Rușaliilor, aduc'ndu-și fiesce-care de cheltuială pentru hrana sa pe vremea hotărîtă. Altmintrelea s'îi scie, că dascălii, cari nu vor veni, vor fi lipsiți din dăscălie, precum și diecii, cari vor cugeta a se face dascăli, dacă nu vor asculta mai înainte aceste învățături, nădejde de a s'îi face dascăli nici odată nu pot avea. Mai încolo s'îi îndemni pe obștile din acel protopopiat, cari ar avea dascăl sau diac s'erac de a nu s'îi putea chivernisi cu cheltuială pentru r'ămânerea aici în șa vreme de 6 s'eptămăni, cu cît va fi cu putință s'îi ajute, și mai pe urmă, dacă obștile, necăut'nd la folosul seu, care s'îi cugetă prin așezarea fețelor harnice în slujba dăscăliei și se vor strădui a îmbulđi la această slujbă diecii, cari n'ar avea adev'erință despre s'ev'șirea cursului de normă, nu numai neascultate vor fi, ci și dreptul de a-și da iale învoirea la așezarea dascălilor îl vor perde. Din Consistorium neunit. Sibii, 14 Februarie 1809. Al Frației tale de bine voitoriu,

Nicolau Huțovici,
vicareș.

19. *Ordinăciune pentru asistența unui organ politic la visitațiunile protopopilor.*

Nr. 556.

Întru asemănarea altui milostiv dicret guvernialicesc din 22 Martiu a. c. Nr. 1891 eșit să porancesce Frății tale, ca spre viitoarea vreme, când vei avea lipsă de a visităluî protopopiatul mai întâiu să te arăți la cuviinciosul tist al jurisdicției locului spre a căpeta dela dēnsul trebuincioasa asistență, prin rēnduirea unui comisarius lângă Frăția ta întru această visitația. Din Consistoriumul neunit. Sibii, 28 Aprile, 1809.

VI.

Date și acte de sub episcopul Vasiliu Moga.

Anii 1811—1845.

I. Prima pastorală, tipărită și publicată de episcopul Vasiliu Moga, cu datul 10 August, 1811.

Cinstiților protopopi și preoți, fraților în Christos și fii! dar vouă și pace dela Dumneșeu Tatăl și dela Domnul nostru Iisus Christos!

Fiind-că toate deregătoriile întru această lume spre acel sfêșit sunt dela Dumneșeu rēnduite, ca slava aceluiași Dumneșeu și fericirea deobsce cât mai tare să se sporească, care cuget cea deapurarea de pronia Dumneșească povățuită prea osfințită mărire împărătească, precum totdeauna și atuncea l-au avut, când mai mult ca părintesce s'au milostivit din osebită milă împărătească a mângăia clerul și neamul nostru cu păstor sufletesc din sînul seu. Așa strînsă datoriă mi-am ținut ca cu întrarea în slujba Archierii, să ve fac după datul răgaz, cunoscute a oare-cării datorii, și spre ale pădî să ve deștept.